

Školní program proti šikanování

Školní program proti šikanování vychází z Metodického pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, je vypracován v souladu s ustanoveními ve školním řádu pro školní rok 2026/2027.

Cílem programu je vytvořit ve škole prostředí, kde se žáci cítí bezpečně, sami se podílí na budování přátelských vztahů, podporují spolupráci jak mezi žáky, tak učiteli a kde k nežádoucímu chování zaujímají odmítavý postoj.

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoliv forem rizikového chování ve škole, tedy i šikany. Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele. (§29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů)

Vnější charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování.

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla), ničení, schovávání, kradení věcí nebo učebních pomůcek.

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emoční a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv

a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace

Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají záměrně někoho ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení, prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Kyberšikanou není oprávněna kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana neoznačujeme rovněž vzájemné internetové psychické násilí a ani věcný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery.

Od kyberšikany je potřeba odlišovat příbuzné fenomény, které jsou často s kyberšikanou provázány nebo se s ní částečně překrývají, nicméně samy o sobě označují jiný typ násilného chování. Patří mezi ně například happy slapping, sexting, hoax, spam, cyberstalking, flameng, phishing.

Důležité znaky šikanování:

- záměrnost
- cílenost
- opakování (není podmínkou)
- nepoměr sil
- bezmocnost oběti
- nepříjemnost útoku
- samoučelnost agrese

Přímé znaky šikanování

- hrubé nadávky, žerty, ponižování na účet žáka, vytváření přezdívek, posměšné
- poznámky (otázkou je, do jaké míry je konkrétní žák přezdívkou či „legrací“ zranitelný
- další možná otázka: rozpoznat, kdy se jedná o šikanu a kdy o tzv. škádlení
- kritizování žáka – výtky směřované k jeho osobě a pronášené nenávisťným,
- nepřátelským tónem
- nátlak na žáka z pozice šikanujícího, aby mu oběť dávala věcné či peněžní dary
- příkazy od ostatních spolužáků, kterým se šikanovaný podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či spoluúčast na nich
- strkání, honění, rány, kopání, které nemusí být silné, ovšem nápadné je, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout

Nepřímé znaky šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- zašpiněný nebo poškozený oděv
- stále postrádá nějaké své věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Za znaky šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Například, když se tzv. „poperou“ dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce, která se jim oběma líbí, nejde o šikanování, protože tady chybí nepoměr sil, kdy se oběť neumí nebo z různých příčin nemůže bránit (podrobněji viz metodické doporučení). Ve chvíli, kdy se žák škádlení

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VRATIMOV, DATYŇSKÁ 690

Datyňská 690, 739 32 Vratimov

IČO: 47861665; Tel., fax: 596732002; E-mail: info@zsvratimov.cz

nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

Tabulka 1. – Rozdíly mezi šikanováním a škádlením (Kolář M., 2011)

	Škádlení	Šikanování
Definice	Škádlení patří k rovnocenným kamarádským nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený	Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítě někdo, komu se nemůže ubránit, dělá co mu je nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.
1. Záměr	Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.	Ublížit, zranit a ponižit.
2. Motiv	Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolnění a pohodové atmosféry. Zvolňování, zmužnění.	Základním tandem- moc a krutost. Další motivy: překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost a la Mengele, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání něčeho velkého.
3. Postoj	Respekt k druhému a sebeúcta.	Devalvace, znevážení druhého.
4. Citlivost	Vcítění se do druhých.	Tvrdost a nelítostnost.
5. Zranitelnost	Dítě není zvýšeně zranitelné a přecitlivělé.	Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
6. Hranice	Obě strany mají možnost obhájit své osobnosti teritorium. Vzájemné vnímání a respektování i neverbálních limitů. Při divočejším škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírné své reakce.	Prolamování hranic "znásilňování", "druhého". Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál.
7. Právo a svoboda	Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opřevratit, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Bezpráví. Pokud se dítě brání nebo dokonce "legraci! Oplatí je tvrdě ztrestáno!"
8. Důstojnost	Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Ponížení lidské důstojnosti, Dítě je zesměšňováno a ponižováno.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VRATIMOV, DATYŇSKÁ 690

Datyňská 690, 739 32 Vratimov

IČO: 47861665; Tel., fax: 596732002; E-mail: info@zsvratimov.cz

9. Emoční stav	Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné! Ale ni bezmoc.	Bezmoc! Strach, stud a bolest. Nepříjemné a bolestné prožívání útoku.
10. Dopad	Podpora sebehodnoty a pozitivní nálada.	Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

Fáze šikany:

1. **Zrod ostrakismu** – mírné převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben, ostatní se s ním nebaví, pomlouvají ho.
2. **Fyzická agrese a přitvrzování manipulace.** V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z těžké písemky, z konfliktu s učitelem nebo jen z toho, že je chození do školy obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se fyzická agrese.
3. **Vytvoření jádra.** Dá se nazvat obdobím zlomu, kdy se ostatní slabšího zastanou a dají najevo netoleranci takového chování ve třídě nebo se naopak docela stáhnou do pozadí a šikanující skupina dětí dostane „zelenou“, do té chvíle ještě nevinné žertování se změní v jasnou šikanu.
4. **Většina přijímá normy.** Násilí se stupňuje, šikanované dítě trpí stále více a i ostatní děti ve třídě žijí v jakémsi oparu strachu a jsou rády, že na ně nedošlo. Namlouvající si pocit, že ony za nic nemůžou je mylný, neuvědomují si, že mlčením vyjadřují souhlas s bezprávím, které se v jejich třídě odehrává. Mnohdy i mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě, aktivně se účastní týrání a prožívají při tom uspokojení.
5. **Totalita – dokonalá šikana.** Opakované, dlouhodobé, fyzické týrání, násilí jako normu přijímají všichni členové skupiny. Žáci jsou rozděleni na dvě skupiny – jedni mají všechna práva, druhí nemají žádná práva (otrokáři a otroci).

Legislativní rámec šikany

Právní odpovědnost školy

- 1. Škola má odpovědnost za žáky.** V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. **Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.**
- 2.** Podle Zákoníku práce paragraf 305 (ochrana zdraví a odpovědnost za škodu) Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.
- 3.** Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance podle § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování ve škole, tedy i šikany. V otázce šikany je stěžejním úkolem školy předcházet jejímu vzniku, tedy nastavení a uplatňování takových mechanismů, které jsou ověřené v účinné prevenci.

Šikana se odehrává v kontextu vztahů ve třídě a má tendenci se prohlubovat. Postupuje od mírných, převážně psychických forem násilí, až po tzv. dokonalou šikanu, kdy se šikanování stává ve třídě normou a může prorůst až do oficiální struktury. Škola zachytí, vyšetří a učiní následná opatření u počátečních stadií šikany. V případě pokročilých stadií škola co nejrychleji zastaví ohrožení žáka nebo pedagoga, zabráni dalšímu rozvoji šikany, zajistí bezpečí pro všechny zúčastněné a zajistí řešení (zpravidla za pomoci externích odborníků). Právní řešení šikany je až na posledním místě, pokud nástroje prevence a intervence selhaly (MŠMT 2016)

Ohlašovací povinnost školy

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má **škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí.** Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, podle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že žák někoho šikanoval nebo byl šikanován, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala.
- **Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí** takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním sama (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.
- **Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR.** Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

Trestně právní hledisko školy

(1) V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), ani v jiném zákoně **není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo**

přestupek, přesto šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů.

(2) Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek podle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „zákon o přestupcích“), resp. zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Nejčastěji se bude jednat o přestupky proti občanskému soužití podle ustanovení § 7 zákona č. 251/2016 Sb. (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.

(3) Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů:

- a) trestné činy proti zdraví (dle uváděného zákona č. 40/2009 Sb.):
§ 145 Těžké ublížení na zdraví; § 146 Ublížení na zdraví;
- b) trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství:
§ 171 Omezování osobní svobody; § 173 Loupež; § 175 Vydírání; § 177 Útisk;
- c) trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti:
§ 185 Znásilnění; § 186 Sexuální nátlak; § 187 Pohlavní zneužití; § 191 Šíření pornografie; § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií;
- d) trestné činy proti majetku:
§ 205 Krádež; § 228 Poškození cizí věci,
- e) trestné činy narušující soužití lidí:
§ 353 Nebezpečné vyhrožování; § 354 Nebezpečné pronásledování.

(4) Je-li šikana motivována důvody, jako jsou zdravotní postižení, etnicita, náboženství a podobně, a splňuje-li znaky podle příslušných níže uvedených ustanovení trestního zákoníku, lze v určitých případech uvažovat také o trestném činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, případně i podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 355, resp. 356 trestního zákoníku).

(5) Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- a) **nebezpečné pronásledování** (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- b) **účast na sebevraždě** (§ 144 trestního zákoníku) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí;
- c) **porušení tajemství dopravovaných zpráv** (§ 182 trestního zákoníku) – např. porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- d) **pomluva** (§ 184 trestního zákoníku) – např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť;
- e) **šíření pornografie** podle § 191 trestního zákoníku (viz sexting); výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) podle § 192 trestního zákoníku (viz sexting).

(6) Trestní odpovědnost

Ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, je trestně odpovědnou osoba starší 15 let, která je dostatečně rozumově a mravně vyspělá. Pro účely zákona o soudnictví ve věcech mládeže se pak takový trestný čin označuje jako provinění. V případě jednání vykazujícího znaky trestného činu, kterého se dopustilo dítě mladší 15 let, se hovoří o činu jinak trestném. Dítě mladší 15 let není trestně odpovědné, mohou mu však být podle tohoto zákona soudem pro mládež uložena opatření potřebná k jeho nápravě. Činu jinak trestného se může dopustit též mladistvý (osoba starší 15 a mladší 18 let, která je trestně odpovědná), který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání.

(7) Povinnost překazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku

Přestože šikana není sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, může svým charakterem naplňovat znaky protiprávního jednání na úrovni přestupku nebo trestného činu. Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit a jiné zmíněným orgánům ohlásit.

S účinností od 1. 12. 2016 se rovněž níže popsaných trestných činů bude moci dopustit i sama škola jako právnická osoba, kdyby například úmyslně zatajovala, že u nich k uvedeným trestným činům dochází.

- **Povinnost překazit páčání nebo spáchání trestného činu** (§ 367 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, má povinnost spáchání nebo dokončení takového činu překazit. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin nepřekazení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.
- **Neoznámení trestného činu** (§ 368 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný spáchal trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, je povinen to bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Jestliže to neudělá a nebránilo mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin neozenámení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu.
V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170).
- V uvedených případech má každý povinnost vyjmenované jednání buď překazit, anebo o něm informovat státního zástupce nebo policejní orgán. V ostatních případech povinnost ze zákona sice nevznikla, ale to neznamena, že oznamovat nelze (nenásleduje sankce za neozenámení). Zároveň je však třeba mít na paměti, že úmyslně lživé obvinění jiného ze spáchání trestného činu může samo představovat trestný čin křivého obvinění (§ 345). Právnické osoby vykonávající činnost škol, jako poskytovatelé veřejné služby, by měly u každého protiprávního jednání spáchaného v jejich jurisdikci, které naplňuje znaky trestného činu, tyto skutečnosti oznamovat a to zejména proto, že příjemci jejich služby jsou žáci, které ve většině případů nemohou svá práva účinně vymáhat a jsou proto odkázáni na pomoc druhých.

(8) Při oznamování a zjišťování informací je zapotřebí mít na paměti **presumpci nevinu, tedy dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět jako by byl vinen.**

Společný postup při řešení šikany

Proškolený pracovník, většinou školní metodik prevence, rozhodne, ***zda řešení škola zvládne sama nebo si povolá odborníka, specialistu.*** Pedagogové, především školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany, by měli zvládnout **počáteční šikanu**, tj. první, druhé a někdy i třetí stadium. V případě potřeby se škola obrací na externí odborníky.

V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou škola zvládne sama, postupuje se podle scénáře určeného pro tento typ šikanování.

Při vyšetřování a řešení **pokročilé šikany** se škola obrátí na externí odborníky na šikanu, kteří jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia. Jeden typ pokročilé šikany – výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynč, je výjimkou. Zde nelze čekat na odborníka, oběti hrozí těžké poškození zdraví, kromě toho později to již nelze vyšetřit. Z tohoto hlediska má škola vypracovaný Krizový plán, který obsahuje předem promyšlené kroky, role a úkoly členů týmu.

Pokročilé a komplikované šikany škola tedy řeší ve spolupráci s odborníky zvenku, zejména s okresním metodikem prevence, PPP, pracovníky Střediska výchovné péče nebo pracovníky Orgánu sociální péče.

Zároveň je zapotřebí brát v úvahu, **že celá situace může být zcela odlišná od toho, jak se na první pohled jeví.** Proto by rizikové chování nemělo být označováno ihned v prvopočátku při oznámení nebo po odhalení za šikanu (může se jednat o jiný typ rizikového chování), a neměly by být činěny unáhlené úsudky o charakteru chování, o tom, kdo je útočník či oběť apod. Pro vytvoření úsudku o situaci je zapotřebí získat co možná nejvíce informací z různých zdrojů, aby bylo jisté, že se opravdu jedná o šikanu.

V případě podezření na **spáchání trestného činu či přestupku** kontaktuje vedení školy Policii ČR a dále postupuje v součinnosti s ní.

Základní obecné principy při řešení šikany

1. Při řešení je kladen důraz na to, že **žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn**. Je tedy důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně.
2. Po celou dobu řešení **škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí** a ukazuje, že toto téma považuje za vážné.
3. Součástí řešení by vždy mělo být **nastavení ozdravných mechanismů** pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Je tedy nezbytné nezapomínat na další práci s celým třídním kolektivem, ve kterém šikana probíhala.
4. Doporučuje se dále **pracovat**:
 - **s agresorem** – vést jej k náhledu na vlastní chování, na jeho motivy,
 - **s obětí šikany**
5. V případě potřeby je vhodné doporučit zákonnému zástupci svěření dítěte do péče odborníků (pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů), případně převedení do jiné třídy.
6. Škola eviduje projevy šikany a dále **reviduje preventivní postupy, bezpečnostní a krizové plány** a nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového chování.
7. **Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů**:
 - přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování,
 - odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“,
 - nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali,
 - vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně,
 - nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu,
 - emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně), agresivního řešení problému (např. násilím),
 - příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání,

- předjímání recidivy útočníka,
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka),
- automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace),
- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany.

Postup při zjištění šikany případě, že není v možnostech školy jej vyřešit

1. Okamžitá ochrana oběti

- umístění žáka do chráněného prostředí s dohledem dospělé osoby
- kontaktování rodičů, aby si dítě vyzvedli a domluvili se na dalším postupu

2. Zajištění odborné pomoci

- kontaktování okresního metodika prevence
- konzultace o případu
- dohoda o dalším postupu a společné schůzce
- přizvání dalších odborníků (na doporučení okresního metodika prevence)

Další postup je shodný s postupem v případě, že je škola schopna případ řešit. Vždy je potřeba další postup konzultovat s odborníky, kteří jsou k případu přizváni a ošetřit případ šikany na všech úrovních:

- práce s obětí
- práce s agresory
- práce s rodiči oběti
- práce s rodiči agresorů
- práce s třídou, ve které šikana proběhla
- informovanost rodičů o případu

Postup při zjištění kyberšikany

Mezi strategické dokumenty, které jsou s prevencí kyberšikany spojeny, patří zejména:

- a) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů,

- b) Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- c) Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č. j.: 21291/2010-28,
- d) Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních čj. MSMT-21149/2016,

Řešení kyberšikany z pohledu oběti

Vhodný postup pro oběť kyberšikany:

(Jednotlivé body na sebe nemusí přesně navazovat, např. dítě může oznámit útok dospělé osobě již v prvotních fázích.)

1. **Zachovat klid** – nejednat ukvapeně.
2. **Uchovat si důkazy** – uchovat a vystopovat veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování. (postup viz příloha).
3. **Ukončit komunikaci s pachatelem** – nekomunikovat s útočníkem, nesnažit se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
4. **Blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje** – pokusit se zamezit útočníkovi přístup k účtu nebo telefonnímu číslu oběti a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
5. **Identifikovat pachatele** (pokud to neohrozí oběť)
6. **Oznámit útok dospělým** (učitel, rodič) – svěřit se blízké osobě. Pro uchování důkazů oslovit někoho, kdo má vyšší IT gramotnost. Kontaktovat školu a specializované instituce (PPP, Policie, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).
7. **Nebát se vyhledat pomoc u specialistů** – kontaktovat specializované organizace, poradny případně Policii ČR.
8. **Žádat konečný verdikt** (v případě řešení situace školou) – po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

Řešení kyberšikany z pohledu školy

1) Podpora oběti a zajištění jejího bezpečí

Mezi první kroky patří zejména zklidnění oběti (ta je často rozčilená, její reakce mohou být přehnané. Zároveň je třeba zajistit, aby kyberšikana dále nepokračovala, tedy odstranit závadný obsah z internetu – např. smazat videa, která oběť ponižují, odstranit závadné

fotografie, zablokovat profil pachatele atd. Toto lze provádět v součinnosti s IT odborníkem, poskytovatelem dané on-line služby, administrátory služby apod.

2) Zajištění co nejvíce důkazních materiálů

Před samotným smazáním materiálů je však nutné zajistit dostatek důkazů – pořídit si snapshoty s důkazním materiálem, stáhnout dané internetové stránky do lokálního počítače, zajistit seznam žáků, kteří se stali publikem kyberšikany (např. v rámci diskusní skupiny na sociální síti) – ideálně s odkazy na jejich profily, pokusit se identifikovat agresora (např. prostřednictvím jeho přátel).

U veřejných diskusních skupin je získání důkazních materiálů poměrně snadné, protože má do skupiny přístup každý, nicméně objevuje se velké množství případů, v kterých útočníci založili uzavřenou diskusní skupinu, do níž pozvali předem vybrané spolužáky. V rámci tohoto uzavřeného prostředí pak realizovali kyberšikanu a postupně do skupiny připojovali další uživatele. V těchto situacích doporučujeme kontaktovat odbornou instituci (např. pracovníky projektu E-Bezpečí, projektu Seznam se bezpečně!, případně kriminalisty oddělení informační kriminality Policie ČR), která může pomoci důkazní materiály zajistit jinými cestami.

Důkazní materiály dále využijeme v rámci vyšetřování, při komunikaci s rodiči agresorů a rodičů obětí, v rámci rozhovorů s agresory apod. Vždy je však nutné zajistit bezpečí svědků – tj. z důkazního materiálu by nemělo být zřejmé, jak byl získán (např. v záhlaví jméno žáka, z jehož profilu byl záznam získán).

3) Vyřešení incidentu

Všechny případy je nutné důkladně vyšetřit – pokud nejsme schopni incident sami vyšetřit, můžeme využít podpory externích institucí. Vyšetřování zahrnuje zjištění, kde incident probíhal, jak dlouho trval, kdo se do něj zapojil, jaký dopad měl na oběť, jakými technickými prostředky lze útok zastavit apod.

4) Informování rodičů

O incidentu je nutné informovat rodiče obětí i rodiče agresora, lze využít postupů definovaných ve scénáři řešení tradiční šikany. Poučme rodiče o tom, jaký bude postup řešení na úrovni školy, případně o tom, že daný případ kyberšikany nespadá do kompetence školy a že je možné využít např. právních služeb. V případě, že případ kyberšikany nespadá do kompetencí školy (např. útok proběhl mimo vyučování a nemá návaznost na šikanu, která probíhá ve škole), mohou rodiče např. zažalovat agresora u občanského soudu za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu apod. Lze akcentovat také nové legislativní normy – zejména nový občanský zákoník.

5) Konzultování řešení s dalšími institucemi

V některých případech je vhodné postup řešení a zejména zvolené tresty zkonzultovat s dalšími subjekty – zřizovatelem školy, případně Českou školní inspekci a dalšími institucemi. Česká školní inspekce ale není pověřena metodickým vedením (její kompetence jsou vymezeny školským zákonem). V řadě případů totiž škola nepostupovala správně a žákům např. navrhla sníženou známku z chování i v situacích, které prokazatelně neprobíhaly v době školní výuky ani v rámci aktivit požadovaných školou.

6) Požadování konečného verdiktu a informací

Po vyšetření celé situace je nutné trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (např. Policie ČR, OSPOD, pedagogicko-psychologická poradna...) a dalších subjektů.

7) Zvolení odpovídajících opatření

Je velmi důležité, aby škola při trestání agresorů postupovala v souladu se školním řádem v kombinaci s dalšími strategickými dokumenty školy – např. krizovým plánem, minimálním preventivním programem školy apod. Při určení trestu využíváme možností nabízených ve scénáři pro řešení tradiční šikany.

8) Realizování preventivních opatření

Aby se nežádoucí chování v budoucnu neopakovalo, je nutné zajistit preventivní opatření. Ta lze zabezpečit – např. prostřednictvím realizací projektových dnů zaměřených na prevenci, přípravou materiálů pro podporu prevence, prostřednictvím tzv. hraní rolí v rámci běžné výuky či mimo ni, posilováním dobrých vztahů mezi žáky apod.

Naše cíle jsou:

1. snažit se vytvořit prostředí omezující vznik šikany (prevence)
2. být ve střehu a odhalit začínající šikanu dříve, než se plně rozvine
3. vhodnými prostředky zamezit jejímu dalšímu trvání- každý případ vyžaduje specifické řešení

Prevence šikany

- podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky
- vést žáky k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání
- jednat s dětmi jako s partnery, bez výjimky respektovat jejich práva, zároveň vést k plnění povinností
- udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- v kritických situacích dát jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze je tolerovat
- nebýt lhostejný k projevům agresivity, a to i v případě, že nejsem pověřen dohledem

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VRATIMOV, DATYŇSKÁ 690

Datyňská 690, 739 32 Vratimov

IČO: 47861665; Tel., fax: 596732002; E-mail: info@zsvratimov.cz

- informovat žáky, ale i rodiče, na koho se obrátit při problémech- třídní učitel, výchovný poradce, vedení školy, metodik prevence, linka důvěry, ...
- snažit se mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ni
- třídní učitel by měl znát záliby svých žáků, zajímat se o to, jak tráví volný čas, a umět si s nimi o tom popovídat, mají-li zájem

Prevence ve vyučovacích hodinách

TU sledují vztahy ve třídě, podílí se na rozvoji pozitivních vztahu mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu. Důležitá je pravidelná a důsledná kontrola ze strany všech vyučujících. Pedagogové zapisují do kázeňských sešitů skutečnosti týkající se chování, které pravidelně vyhodnocují a vyvozují závěry. Žáci jsou poučeni o tom, co je a není šikana, na koho se mají obrátit, mají-li na šikanu podezření (TU, VP, MP, vedení školy, dohledy). Učitelé se soustřeďují na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, pracují s třídním kolektivem, spoluvytvářejí bezpečné prostředí školy (vyzvedávají i dílčí úspěchy slabších žáků, kteří se mohou stát terčem šikany, vyzvedávají příklady slušného chování a vzájemné pomoci, motivují ostatní, aby se takové chování stalo normou, apod.).

Prevence mimo vyučování

ZŠ provádí prevenci o přestávkách (dohledy ve třídách, na chodbách) a při všech činnostech organizovaných školou (exkurze, výlety, vycházky, kroužky, školní družina)

Spolupráce s rodiči

Rodiče jakékoliv podezření na šikanu svého dítěte hlásí buď třídnímu učiteli, vedení školy, výchovné poradkyni, metodiku prevence či pedagogovi, kterému důvěřuje. Spolupráce se odvíjí i se zástupci rodičů ve školské radě. Rodičům jsou umožněny pravidelné schůzky a možnost kontaktovat kohokoli z pedagogických pracovníků ve škole po předchozí domluvě. Informace na školním webu (dokumenty školy), informační materiály u ŠMP.

Spolupráce s institucemi

Škola spolupracuje i s jinými organizacemi, zvláště PPP, SPC, OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí), Policie ČR, SVP, apod.

Do prevence proti šikaně jsou zapojeni všichni pracovníci školy. Informace si mezi sebou předávají na pedagogických radách i formou individuálního pohovoru. Dobrá komunikace jednotlivých pracovníků ZŠ a vedení ZŠ umožňuje pružně reagovat v krizových situacích.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VRATIMOV, DATYŇSKÁ 690

Datyňská 690, 739 32 Vratimov

IČO: 47861665; Tel., fax: 596732002; E-mail: info@zsvratimov.cz

Předávání informací

1. **periodicky**- na poradách
2. **průběžně**- kdokoli z pracovníků ZŠ zaznamená jakékoliv příznaky nezdravých vztahů a nevhodného chování mezi žáky, ihned to sdělí třídnímu učiteli, výchovné poradkyni, metodiku prevence nebo vedení školy

ZŠ má vytvořen **Krizový plán**. Tento plán je pro všechny pracovníky ZŠ závazný. (umístěn ve sborovně)

Informace žákům

Nikdo nemá právo druhému ubližovat.

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován a je ti ho líto.

Překonej strach a zajdi za učitelem, kterému důvěřuješ.

Svěř se rodičům.

V případě, že nenajdeš odvahu říci to ani svým rodičům, zavolej na Linku bezpečí, bezplatné volání na číslo 116111. Můžeš napsat e- mail na adresu: pomoc@linkabezpeci.cz nebo využít webové aplikace „Nenech to být“ na www.nntb.cz

Informace pro rodiče

1. všimněte si nejruznějších projevů, které by mohly být projevem šikany
 - za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
 - dítě nemá kamaráda, s kterým by trávil volný čas, telefonovalo, apod.
 - není zváno na návštěvu k jiným dětem
 - nechut' jít ráno do školy (zvláště, když dříve mělo školu rádo), odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat strach
 - ztráta chuti k jídlu
 - dítě nechodí do školy a za školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz či svoz autem
 - usíná s pláčem, má neklidný spánek
 - bývá doma smutné nebo apatické, objeví se výkyvy nálad, odmítá se svěřit s tím, co ho trápí
 - žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody

ZÁKLADNÍ ŠKOLA VRATIMOV, DATYŇSKÁ 690

Datyňská 690, 739 32 Vratimov

IČO: 47861665; Tel., fax: 596732002; E-mail: info@zsvratimov.cz

- nápadně často hlásí ztrátu svých věcí
 - je neobvykle nebo nečekaně agresivní ke svým sourozencům nebo jiným dětem
 - zdržuje se doma více, než mělo ve zvyku
2. pokud se vám dítě se svým trápením svěří, důvěřujte mu, podpořte ho, neodbývejte ho
 3. pokuste se opatrně zjistit co nejvíce podrobností
 4. kontaktujte nás, navštivte nás, informujte třídního učitele, preventivu, výchovné poradce, ředitelku školy, domluvíme se na společném postupu
 5. velice důležité je, abyste o šikaně něco věděli, jsme připraveni vám poskytnout podrobnější údaje, můžete navštívit stránky minimalizacesikany.cz

Ve Vratimově dne 1. 9. 2026

Mgr. Martin Stavinoha

školní metodik prevence

Mgr. Darja Kuchařová

ředitelka školy